

PARTICIPAȚIA PENALĂ ÎN CAZUL PERSOANEI JURIDICE CA SUBIECT AL INFRAȚIUNII

Iulia BURAVCENCO, Stela BOTNARU

CZU: 343.237:343.22

iulia.buravcenco@gmail.com
stelacorlateanu@gmail.com

În legislația penală actuală, nu doar persoana fizică poate fi subiect activ al unei fapte ce poate fi apreciată ca fiind infracțiune, ci și persoana juridică, instituirea răspunderii penale a celei din urmă fiind consecința unei evoluții deloc liniare a gândirii juridice de-a lungul timpului.

Prin noțiunea de „subiecți ai infracțiunii” se desemnează, în doctrina penală, persoanele implicate în săvârșirea unei infracțiuni, fie prin însăși săvârșirea infracțiunii, fie prin suportarea consecințelor acesteia. Sunt, așadar, subiecți ai infracțiunii atât persoana fizică, cât și persoana juridică ce nu și-au respectat obligațiile din cadrul raportului juridic penal de conformare și au săvârșit fapta interzisă, pe de o parte, dar și persoana fizică sau persoana juridică beneficiare ale ocrotirii juridice penale și care, prin săvârșirea infracțiunii, au suportat consecințele acesteia, pe de altă parte [1, p.118].

Răspunderea penală a persoanei juridice poate fi caracterizată ca o instituție de drept penal cu o evoluție oscilantă, și nu una liniară, cu acumulări treptate, susceptibile să conducă la o reglementare calitativ superioară [2, p.458].

Potrivit art. 21, Cod penal al RM, persoană juridică, cu excepția autorităților publice, este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală, dacă aceasta nu a îndeplinit sau a îndeplinit necorespunzător dispozițiile directe ale legii ce stabilesc îndatoriri sau interdicții privind efectuarea unei anumite activități.

Tododată, răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru infracțiunea săvârșită [3].

Dacă cercetăm literatura de specialitate, identificăm acel fapt că cea mai mare parte a doctrinei consideră însă că răspunderea penală a persoanei juridice nu intră în conflict cu caracterul personal al răspunderii penale, susținând că principiul răspunderii penale personale este respectat în măsura în care sancțiunea aplicată persoanei juridice nu-i atinge pe membrii acesteia decât indirect, așa cum se întâmplă și în cazul pedepselor aplicate persoanelor fizice. Așa, de pildă, o amendă sau o pedeapsă privativă de libertate aplicată unui membru al familiei nu se poate susține că nu produce efecte morale și materiale asupra celorlalți membri.

Ca atare, s-a susținut că persoana juridică nu este doar o sumă de patrimonii sau de părți de patrimonii reunite într-un anumit scop, ci ea constituie un alt subiect de drept, patrimoniul ei este distinct de cel al membrilor săi, iar atunci când se aplică o pedeapsă persoanei juridice, doar aceasta este în mod direct vizată de sancțiunea respectivă [4].

Din moment ce ne-am clarificat cu persoana juridică ca subiect al infracțiunii care poartă răspundere penală, acum să vedem cum se explică anume participația și care sunt condițiile generale ale acesteia.

Potrivit art. 41 Cod penal al RM „se consideră participație cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate.” Art. 42 indică: „Participantii sunt persoanele care contribuie la săvârșirea unei infracțiuni în calitate de autor, organizator, instigator sau complice”.

Tot în textul Codului penal al RM găsim formele de participație. Astfel, în funcție de gradul de coordonare a acțiunilor participanților se deosebesc următoarele forme de participație: a) participație simplă; b) participație complexă; c) grup criminal organizat; d) organizație (asociație) criminal [3].

S-a statuat că simpla antrenare a răspunderii penale a persoanei fizice împreună cu persoana juridică, în aceeași calitate de autor, nu poate conduce la ideea unei participații penale sub forma coautoratului.

S-a susținut că nu vor fi îndeplinite condițiile participației penale și nu se va putea reține circumstanța agravanta generală care agravează sancțiunea pentru infracțiunile comise de trei sau mai multe persoane împreună.

Cu privire la participația penală, este necesar a fi avute în vedere mai multe dintre aspectele privind caracteristicile generale ale acesteia [5].

Pentru ca să existe elementul de participație penală, trebuie să fie îndeplinite următoarele condiții: a) să existe pluralitate de făptuitori; b) să existe o legătură subiectivă (coeziune psihică) între participanți; c) fapta să fie săvârșită în cooperare materială sau intelectuală; d) una și aceeași faptă prevăzută de legea penală să fie săvârșită de către toți participanții; e) cooperarea mai multor persoane să nu fie cerută de conținutul legal al infracțiunii.

Participația penală există numai când persoanele respective au cooperat cu intenție. Dacă unii au cooperat din imprudență, intenția trebuie constatată în raport cu fiecare persoană care a cooperat, însă nu va exista participație penală, ci o simplă cooperare materială, deoarece lipsește legătura subiectivă dintre participanți.

Pentru existența participației, pe lângă legătura subiectivă, trebuie să existe o cooperare materială sau intelectuală a participanților, care constă în faptul că persoanele contribuie într-o formă sau alta la săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală.

O expresie exterioară a cooperării conține asocierea acțiunilor participanților, care poate să se realizeze în două forme: o însumare simplă a forțelor pentru producerea urmărilor prevăzute de lege și condiționarea reciprocă a acțiunilor participanților.

Săvârșirea aceleiași fapte prevăzute de legea penală înseamnă că pentru toți participanții la activitatea infracțională comună există o componentă de infracțiune comună. Indivizibilitatea faptei este considerată ca reală, obiectivă, așa cum o prevede legea penală, și nu în funcție de încadrarea juridică pe care ar putea să o

obțină ținându-se seama de diferiți participanți, încadrare ce depinde de vinovăție și care poate fi diferită de la participant la participant. Ca să existe participație, e necesar ca actele participanților să fie îndreptate împotriva aceluiași obiect juridic, iar fapta să se realizeze cel puțin în forma tentativei sau pregătirii de infracțiune. Fapta este una și aceeași pentru toți participanții [6].

Este interesant de analizat situația participației improprie, atunci când un participant este o persoană juridică. Deși legea nu distinge în niciun fel sancționarea diferită în cazul participației privind persoanele juridice, față de persoanele fizice, s-a demonstrat adesea în practică că s-ar impune un astfel de regim diferit de reglementare.

În ceea ce privește contribuția făptuitorilor, chiar și persoană juridică poate fi de autor sau coautor prin acte de executare directă și nemijlocită, de complice prin acte de înlesnire, sprijinire morală sau materială sau de instigator prin acte de determinare. Simpla incriminare a persoanei juridice împreună cu persoana fizică nu reprezintă participație penală, aceștia fiind simpli autori. Cu privire la complicitate, aceasta este o formă de participație secundară care presupune îndeplinirea mai multor condiții cumulative unanim recunoscute, așa cum rezultă din art. 42 alin. (5) CP RM. Astfel, complicele este persoana care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală. Prima condiție pentru existența complicității, astfel cum rezultă din textul legal, cât și din analiza doctrinei, este ca o persoană să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală în calitate de autor.

Deși există cazuri privind complicele persoana juridică, există reale dificultăți ale organelor de urmărire penală, de cele mai multe ori în a arăta *in concreto* contribuția persoanei juridice la comiterea faptei [5].

Un exemplu elocvent ar fi situația în care la comiterea infracțiunii sunt antrenate mai multe persoane juridice, în special cele din zone off-shore în privința cărora organele de urmărire penală nu au nicio pârgă reală de obținere a informațiilor pentru colectarea probelor.

Sau, o altă situație – atunci când o faptă ilicită este comisă de către o persoană juridică în cooperare cu o persoană fizică care îi transmite informație confidențială, pe care persoana juridică o utilizează în scop personal. Intenția în acest caz este practic imposibil de demonstrat.

În concluzie, menționăm că este absolut indiscutabil faptul că persoanele trebuie să răspundă pentru faptele comise, inclusiv cele juridice, dar, în același timp, trebuie creată o bază instrumentară care să permită implementarea legislației.

Prevederile legale din dreptul penal național nu fac o descriere separată a condițiilor generale de răspundere penală și a participației la infracțiune în cazul persoanelor juridice. Considerăm important de a fi adaptat cadrul legal și de completat actele normative întru eficientizarea procesului de calificare și tragere la răspundere penală.

Referințe:

1. MITRACHE, C. *Drept penal român*. Partea generală. Ed. a 5-a revăzută și adăugită. București: Universul juridic, 2014. 524 p. ISBN 9786066735209.

**Conferința științifică națională cu participare internațională
„Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie 2021**

2. ILIESCU, N. Răspunderea penală a persoanei juridice. În: *Noul Cod penal*. Vol. I. Coord. G. ANTONIU. București: C. H. Beck, 2006. 616 p. ISBN 978-973-655-3.
3. Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18-04-2002. Publicat: 14-04-2009 în *Monitorul Oficial*, nr. 72-74, art. 195. [Accesat 26.08.2021] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126674&lang=ro#
4. *Aspecte generale privind participația penală*. [Accesat 26.08.2021] Disponibil: https://www.hamangiu.ro/upload/cuprins_extras/participatia-penala_extras.pdf
5. MAREȘ, M. *Forma de participație a persoanei juridice în cazul unor infracțiuni din domeniul afacerilor*. [Accesat 26.08.2021] Disponibil: <https://www.juridice.ro/-623396/forma-de-participatie-a-persoanei-juridice-in-cazul-unor-infracțiuni-din-domeniul-afacerilor.html>
6. *Participația și participanții*. [Accesat 26.08.2021] Disponibil: <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/drept-penal/participatia-si-participantii/>